Domonkos Endre:

Az Európai Unió és Latin-Amerika közötti kapcsolatok fejlődésének irányvonalai

Az Európai Unió külkapcsolati rendszerében a latin-amerikai térséggel való gazdasági-kereskedelmi és kulturális kapcsolatok az elmúlt 25 évben váltak intenzívvé.

Spanyolország és Portugália Európai Közösséghez való csatlakozásával az EU külpolitikájában felértékelődött a latin-amerikai régió jelentősége. A két ibériai ország meghatározó szereplője és egyben közvetítője is az Európai Unió és Latin-Amerika közötti sokoldalú kapcsolatok fejlesztésének. Az Európai Uniónak a szubkontinens államaival elmélyülő kapcsolatai vezettek el 1999-ben Rió de Janeiróban megtartott csúcsértekezlethez.

A legmagasabb szintű csúcstalálkozók, a latin-amerikai országok és az Európai Parlament képviselőinek együttes ülései, a regionális integrációs szervezetek (Andoki Közösség, Mercosur, Dél-amerikai Nemzetek Uniója) keretében kialakított együttműködési formák, továbbá a közösen beindított fejlesztési programok elősegítették az EU és Latin-Amerika közötti stratégiai szövetség megteremtését. A partnerség összekötő elemének tekinthető a közös történelmi múlt, a kultúra, a demokrácia védelme, a többpólusú nemzetközi rendszer kialakításának igénye és a politikai célok azonossága. Fontos szempontot jelent továbbá a két fél részéről napjainkban is megnyilvánuló aszimmetrikus gazdasági kapcsolatok felszámolása.

Tanulmányom fő célja az Európai Unió Latin-Amerikával való stratégiai szövetségének a vizsgálata. Ennek során részletesen bemutatom az Európai Unió Latin-Amerika politikájának alapelveit, intézményi hátterét, a közös csúcsértekezletek főbb törekvéseit és elért eredményeit. Gazdasági téren kiemelkedő fontosságú kérdésnek tartom a régióban létrejött regionális integrációs szervezetek Európai Unióhoz fűződő viszonyának elemzését. Az EU és a térség államai közötti kapcsolatok jövőbeli alakulása elképzelhetetlen Spanyolország aktív közvetítő szerepe nélkül, ezért dolgozatomban külön fejezetben ismertetem Spanyolország Latin-Amerika politikájának főbb jellemzőit. Ugyanakkor nem kívánok részletesen foglalkozni az Ibéramerikai Nemzetek konferenciáinak elemzésével. A befejező részben pedig röviden értékelem az Európai Unió Latin-Amerika politikáját megválaszolva annak nemzetközi politikában betöltött szerepét.

1. Az Európai Unió és Latin-Amerika közötti stratégiai partnerség alapjai

Az Európai Unió és Latin-Amerika közötti kapcsolatok az elmúlt negyedszázad során váltak intenzívvé, jóllehet a latin-amerikai államok képviselőit tömörítő Latin-amerikai Parlament és az Európai Parlamentként működő Európai Közgyűlés közötti párbeszéd már az 1960-as években elkezdődött. Az Európai Parlament az 1980-as évek közepén döntő fontosságú dokumentumot fogadott el a harmadik országokkal, különös tekintettel Latin-Amerikával való stratégiai együttműködés szükségessége terén. Spanyolország és Portugália Európai Közösségbe történő belépését követően a latin-amerikai dimenzió elsősorban a spanyol és

portugál közvetítéssel megvalósítandó gazdasági, politikai és kulturális közeledésnek a kialakítására és a társult tagsági státus megszerzésére irányult.[1]

Az 1957-ben megalakult Európai Gazdasági Közösség megalakulásától kezdve kapcsolatban állt a latin-amerikai kontinensen létrejött regionális gazdasági-integrációs szervezetekkel. Az ún. elsőgenerációs szerződéseket (Lomé I. és Lomé II.) az afrikai, latin-amerikai és ázsiai országokkal 1975-ben, illetve 1979-ben kötötték meg. Az 1980-as években születtek meg a második generációs gazdasági és kereskedelmi együttműködést részletesen szabályozó Lomé III. (1984) és Lomé IV. (1984) egyezmények. A szerződések nagy része azonban már kifejezetten és közvetlenül a latin-amerikai országokhoz (Brazília) és a regionális integrációs szervezetekhez (Andok Közösség, Mercosur) kapcsolódott. A kilencvenes években a nemzetközi rendszerben bekövetkezett változások (a bipoláris világrend felbomlása, keleti-szovjet blokk összeomlása) lehetővé tették az Európai Unió és Latin-Amerika országai közötti harmadik generációs szerződések megkötését. A nyílt típusú új regionalizmust megvalósító társulási egyezmények aláírására és kétoldalú szerződések formáját öltő stratégiai szövetség kialakítására először 1999 júniusában, a két fél állam- és kormányfőinek Rió de Janeiróban megtartott csúcsértekezletét követően került sor. A találkozó és az azt követő legmagasabb szintű EU-Latin-Amerika tanácskozások, szakértői értekezletek és konferenciák a nemzetközi politikában önálló szereplőként megjelenő Európai Unió és Latin-Amerika egységes válaszát jelentették a nemzetközi rendszer főbb kihívásaira.

Az Európai Unióban a bővítés folyamata mélyreható intézményi reformok sorozatát indította el. 2007 októberében az Európai Unióról szóló Reformszerződés elfogadása után a közösség világpolitikában való mozgástere nagymértékben kiszélesedett. A tagállamok állam- és kormányfői által aláírt dokumentumban sor került az EU külpolitikai stratégiájának és szövetségesi körének meghatározására.

Latin-Amerikában 1990 és 2008 közötti időszakban jelentős gazdasági-politikai változások mentek végbe. A hetvenes-nyolcvanas években a katonai junta által hatalomra juttatott diktatórikus-autoriter rezsimeket felváltották a demokratikus berendezkedésű államhatalmi rendszerek. A szubkontinensen új regionális integrációs szervezetek jöttek létre (1991. Mercosur, 2007. Dél-Amerikai Nemzetek Uniója), amely a globalizáció felgyorsulására adott válaszként értékelhető. 1991-től Spanyolország és Portugália, valamint a latin-amerikai országok közötti regionális együttműködés fórumaként működik az Ibéramerikai Nemzetek Csúcsértekezlete, amelyen az állam és kormányfők mellett az illetékes szakminiszterek is részt vesznek. A legmagasabb szintű találkozót évente rendszeresen összehívják.[2]

A 21. század elején Latin-Amerika számára az Egyesült Államokkal kialakítandó szorosabb kapcsolat és a kontinentális összefogás megteremtése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap az Európai Unióval való stratégiai szövetség és partnerség kiépítése, amely az elmúlt időszakban mindkét fél részéről külpolitikai alapelvvé vált. 2008 tavaszán az Európai Bizottság „Az Európai Unió, Latin-Amerika és a Karibi-térség közötti stratégiai partnerségről" szóló dokumentuma a két régió közös történelmi, nyelvi, értékbeli, politikai és civilizációs gyökereit emeli ki. Ennek megfelelően „Az Európai Unió (EU), Latin-Amerika és a Karib-térség (LAC) természetes szövetségesek, amelyeket szoros történelmi, kulturális és gazdasági kötelékek, valamint az alapértékek és elvek egyre növekvő konvergenciája fűz össze. Közös az elkötelezettségük az emberi jogok biztosítására, a demokrácia, a jó kormányzás, a

[1] Szilágyi István [2007]: La política Latinoamericana de la Unión Europea y la amplicación al Este. In: Política Exterior y la amplicación de la Unión Europea, 119 o. Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, Veszprém, 2007.

[2] Domonkos Endre: A Zapatero-kormány Latin-Amerika politikája az ibéramerikai konferenciák tükrében. In: Európai Tükör, 2009/1., 111-128 o.

multilateralizmus és a szociális kohézió megvalósítására. Együttműködnek e célok elérésében. Jól összeillő partnerként közösen lépnek fel a globális kihívásokkal szemben."[3]

A dokumentum érvényesnek tekinti az EU-LAC partnerség megerősítéséről szóló Európai Bizottság által készített elemzést, amelynek megfelelően az EU és Latin-Amerika stratégiai partnersége nyolc alapelvre kell, hogy épüljön. Ezek a következők:

1. A két térség közötti politikai párbeszéd előmozdítása.
2. A gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok ösztönzése, regionális integrációs szervezetek elősegítése társulási egyezmények létrehozása révén.
3. Latin-Amerika gazdasági-társadalmi fejlődésének biztosítása közvetlen külföldi tőkebefektetésekkel.
4. Párbeszéd fejlesztése a szociális kohézió és környezetvédelem területén.
5. Társadalmi egyenlőtlenség csökkentése és a fejlesztési célok Latin-Amerika szükségleteihez történő igazítása.
6. Segítségnyújtás a latin-amerikai országok számára a drog, szervezett bűnözés és a korrupció ellenes küzdelemben.
7. Emberi jogok védelme és demokratikus kormányzás erősítése.
8. Kölcsönös megértés az oktatás és a kultúra területén.[4]

Az együttműködés fejlesztésének elősegítése érdekében az EU 2007 és 2013 közötti költségvetési periódusban létrehozta az Együttműködési Fejlesztési eszköz nevű csomagot, amely öt földrajzi övezetet – Latin-Amerika, Ázsia, Közép-Ázsia, Közép-Kelet és Dél-Afrika és ugyanennyi tematikus programot ölel fel. Ez utóbbiak a beruházás az emberi tőkébe; a környezeti és természeti erőforrások, fenntartható fejlődés biztosítása; a nem állami szereplők és helyi hatóságok támogatása; az élelmiszer-biztonság; a migráció és menedékjog című fejezetekben találhatók. Az Európai Unió a régióknak és a programoknak 2007 és 2013 közötti időszakban mintegy 2 milliárd 670 millió eurónyi összeget irányzott elő. A programokon belül megfogalmazott prioritások a közigazgatás rendszerének korszerűsítése mellett a szociális kohézióra, a szegénység csökkentésére és a térség versenyképességének növelésére irányul összhangban az ENSZ Millenniumi Fejlesztési céljaival.[5] Az Európai Unió a Karib-térség számára pedig 760 millió eurót folyósít 2008 és 2013 közötti periódusban.

Az elmúlt két évtizedben az Európai Unió és Latin-Amerika kereskedelmi kapcsolatai jelentős mértékben kiszélesedtek. Az IMF által 2006-ban készített jelentés szerint az Európai Unió második legnagyobb kereskedelmi partnere Latin-Amerika volt. Az EU importja a jelzett évben elérte a 70 milliárd eurót. Exportja 66 milliárdot tett ki. Az egyenleg négymilliárd eurót mutat Latin-Amerika javára. Az EU a szubkontinens egyik legnagyobb tőkeberuházójává vált. A külföldi közvetlen tőkebefektetések közel 52 százalékát Spanyolország adja. 1993 és 2000 között a pénzügyi szektorban a BBVA, a Santander, az olajipari vállalatok közül a Repsol, a Cepsa és a Gas Natural, az energetikai cégek köréből pedig az Endesa, az Iberdrola, a Fenosa, valamint a Gamesa ruházott be a térségben, összesen 13100 millió USD értékben. E cégek jelentőségét mutatja, hogy a világ ötszáz legnagyobb vállalatát tömörítő Fortune Global által

---

[3] The Strategic Partnership between the European Union, Latin-America and the Caribbean: a joint commitment. Luxembourg: Office for Publications of the European Communities, 2008, 5 o.

[4] A stronger partnership between the European Union, Latin-America. European Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. COM (2005) 636. final. Luxembourg, 2006.

[5] Günter Maihold [2008]: La Cumbre de Lima: Un encuentro de la asimetría euro-latinoamericana. In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido, 06/06/2008.

kiadott listán a Santander a 75., a Repsol-YPF a 90., a BBVA a 16., az Endesa a 258., a Cepsa pedig a 297. helyen szerepel.[6]

Latin-Amerika és az Európai Unió gazdasági kapcsolatai az elmúlt negyedszázad alatt jelentős fejlődésen mentek keresztül. A kereskedelmi forgalom évente átlagosan 15 százalékkal, de egyenlőtlen ritmusban és a gazdaság teljesítőképességénél gyorsabb ütemben nőtt. 2003-ban Latin-Amerika részesedése a világ exportjából 5 százalékot, importjából 4, 7 százalékot tett ki. Az Európai Unió és Latin-Amerika közötti gazdasági kapcsolatok fontosságát jól mutatja, hogy a közel 455 millió lakost tömörítő unió a világ bruttó hazai összтermékének 21, 4 százalékát állítja elő, miközben az 530 milliós régió bruttó hazai összterméke 7, 5 százalékot tesz ki. A stratégiai partnernek tekintett két térség tehát a föld bruttó hazai összтermékének egyharmadát adja.

Az Európai Unió és Latin-Amerika gazdasági kapcsolataira az aszimmetria és a kiegyensúlyozatlanság a jellemző. A szubkontinens országai és integrációs szervezetei elsősorban élelmiszert, dohányárut és úgynevezett hagyományos termékeket, valamint 37,3 százalék arányban nyersanyagot exportálnak. Az import nagy része (több mint 50 százaléka) feldolgozóipari és műszaki termékekből áll. Az Európai Unió és Latin-Amerika nemcsak stratégiai szövetségesek, hanem a kereskedelem terén versenytársak is egyben. Mindkét fél pozitív szaldó elérésére és versenyképességének javítására törekszik. Összességében véve elmondható, hogy a latin-amerikai gazdaság jelentős része lemarad az Európai Unióval folytatott versenyben. Ezek a hátrányok a heterogén szerkezet és eltérő gazdasági fejlettséget képviselő latin-amerikai államok (Chile és Mexikó) és kontinentális integrációs szerveződéseik (Andoki Közösség, CARICOM, Közép-amerikai Közös Piac, Mercosur), valamint az EU viszonyaiban eltérő módon jelennek meg.[7]

A két régió stratégiai partnerségének megteremtése, a közös célok és prioritások megfogalmazása, valamint intézményesítése mellett foglalt állást a 2007 decemberében ülésező az Európai Unió és Latin-Amerika parlamentjeinek képviselőit egyesítő Euro-Latin Parlamenti Közgyűlés. A birregionális stratégiai szövetség legfőbb fórumának számító testület december 20-án elfogadott határozatában hangsúlyozza „E stratégiai partnerség céljai addig nem teljesülnek, amíg a társadalmak között nem jön létre a szociális fejlődés előmozdítása érdekében olyan szoros együttműködés, amely döntő módon hozzájárul a szegénység és az egyenlőtlenség drasztikus csökkentéséhez Latin-Amerikában, amely cél elérését megkönnyíti a régióknak az elmúlt években produkált folyamatos gazdasági növekedése és mindazoknak a tapasztalatoknak az átadása, amelyeket a társadalmi kohézió megteremtése területén az EU nyújtani tud.

Latin-Amerika emberi erőforrásokban és nyersanyagokban gazdag és nagy jelentőségű piaca az uniónak; az unió a jelenlegi aszimmetrikus kereskedelmi kapcsolatok ellenére Latin-Amerika gazdasági, ipari, tudományos és technológiai fejlődésének kulcspartnere, és hozzájárulhat a régió Észak-Amerikához fűződő hagyományosan szoros kapcsolatának kiegyensúlyozottabbá válásához, amelyek most Ázsiával (és különösen Kínával) egyre inkább erősödnek.”[8]

Az EuroLat szerint az Európai Unió és Latin-Amerika közötti stratégiai partnerségnek a politikai és biztonsági dimenzióját kell megerősíteni, amelynek a folyamatos párbeszédre és a

---

[6] Domonkos Endre: i. m. 34. o.

[7] Szilágyi István: Az Európai Unió és Latin-Amerika: birregionális stratégiai szövetség. In: Külügyi Szemle, 2008/3., 9-10 o.

[8] Euro-Latin American Parliamentary Assembly. Eurolat. Texts adopted at the session of Thursday, 20 December 2007. EUROLAT_DV-PROV(2007) 12-20 4. o. In: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/assembly/20071218_brussels/final_texts_en.pdf

közösen kidolgozott cselekvési stratégiákra kell épülnie összhangban az ENSZ célkitűzéseivel. A parlamenti közgyűlés előirányozza a politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális területre egyaránt kiterjedő Euro-Latin-amerikai Globális Interregionális Partnerség 2012-ig történő megvalósítását. A dokumentum a széles körű együttműködés megteremtése érdekében szükségesnek tartja a megfelelő intézményrendszer kiépítését, amely a stratégiai parnerség és a politikai párbeszéd fórumaként szolgáló Euro-Latin-amerikai Parlamenti Közgyűlést (EuroLat), a parlamenti delegációk munkáját segítő koordinációs szerveket, valamint a birregionális partnerség terén döntéshozói jogkörrel felruházott miniszteri értekezleteket foglalja magába. Az elfogadott határozat az Ibéramerikai Nemzetek Közössége esetében jól működő titkársághoz hasonló, úgynevezett Euro-Latin-amerikai Állandó Titkárság felállítását is szorgalmazza.

A parlamenti közgyűlés a konkrét ügyekben eljáró és konkrét területen szakmai tanácsadást megvalósító szervek működését is meghatározza. Foglalkozik a gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzésének kérdéseivel, a kulturális és társadalmi együttműködés, a szociális kohézió és a fenntartható fejlődés témakörével. A térség gazdasági és társadalmi fejlődése előmozdításának előfeltétele egy Birregionális Szociális Alap felállítása. A stratégiai együttműködés szempontjából különösen fontosak a különböző típusú, két- és többoldalú társulási egyezmények. Ezen egyezmények három elemre épülnek: „a politikai és intézményi fejezet a demokratikus párbeszédet, az együttműködésről szóló fejezet a fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés megvalósítását, a kereskedelmi fejezet pedig a két régió aszimmetrikus kapcsolatait felszámoló gazdaságfejlesztési programokat foglalja magába.”[9]

Az elkövetkező időszakban az EuroLAT Parlamenti Közgyűlése által elfogadott dokumentum további ösztönzést adhat a két térség közötti stratégiai kapcsolatok fejlesztésének. Gazdasági téren a kétoldalú preferenciális és társulási egyezmények megkötésének feltételrendszereit kell javítani. Fontos szempontot jelent a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenség és a szociális kohézió előmozdítása. Az EU-nak az eddigieknél határozottabb külpolitikai tevékenységet kell kialakítania Latin-Amerika irányába. Az együttműködésnek a konfliktus-megelőzésre, a válságkezelésre is ki kell terjednie. El kell érni, hogy a két régió a nemzetközi politikában koordináltan cselekedjen, előmozdítva a többoldalú nemzetközi rendszer és a globális kormányzás kialakítását.

A közeljövőben az EU, valamint Latin-Amerika és a Karib-térség birregionális együttműködésének a szolidaritás, az autonómia, az érdekek, a közös értékek és a társulás alapelveire kell épülnie.

2. A stratégiai partnerség intézményesülése: a csúcsértekezletek

Az EuroLat Parlamenti Közgyűlése által jóváhagyott határozat szellemének megfelelően először 1999. júniusában, Rió de Janeiróban tartották meg az EU és Latin-Amerika állam- és kormányfőinek csúcsértekezletét. A találkozóról kiadott nyilatkozat preambuluma hangsúlyozza a „két régió közötti politikai, gazdasági, kulturális alapon való együttműködést, amely hozzájárul minden egyes ország fejlődéséhez, biztosítja a gazdasági-szociális jólét magas színvonalát kihasználva a globalizáció nyújtotta lehetőségeket az egyenlőség, a kölcsönös tisztelet, valamint az egymással való szövetség és kooperáció szellemében.”[10]

[9] Uo. 13. o.

[10] Juan José Martín Arribas [2006]: La asociación estratégica entre la Unión Europea y América Latina. Madrid, Catarata, 314 o.

A dokumentum a politika, a gazdaság, a kultúra, az oktatás, a tudomány, a technológiatranszfer, a társadalom és a humán szféra területén mintegy 55 különböző akcióprogramot sorol fel és meghatározza a cselekvési programok alapját képező 11 célkitűzést is. Gazdasági téren az egyik legfontosabb elemet a két térség közötti két- és többoldalú szabadkereskedelmi megállapodások jelentik összhangban a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) rendelkezéseivel. Az Európai Unió számára ugyanakkor kényes kérdést jelent a latin-amerikai országok mezőgazdasági termékeinek közös piacra történő szabad bejutást lehetővé tevő passzus gyakorlati alkalmazása.[11] Az akcióprogram rendelkezik a közös befektetéseknek és beruházásoknak az Európai Központi Bankon keresztül történő finanszírozásáról, valamint az euró bevezetéséről a közös kapcsolatokban. Fontos törekvést jelentett a parlamentek között a nemzetközi élet különböző fórumain és intézményein megvalósítandó közös akciók rendszere, a kulturális-tudományos és egészségügyi együttműködés előmozdítását szolgáló programcsomag.

A stratégiai partnerség legnyilvánvalóbb célja a képviseleti demokrácia intézményrendszerének és az emberi jogoknak a védelme, a joguralom, a jó kormányzás, a pluralizmus, a nemzetközi béke és biztonság, továbbá a politikai stabilitás megteremtése. Politikai téren az EU és Latin-Amerika közötti intézményes párbeszéd megszilárdítására, a demokrácia, valamint az alapvető emberi és szabadságjogok biztosítására kell törekedni. A gazdaság szférájában a multilaterális kereskedelmi kapcsolatok rendszerének kiépítése, a két régió közötti gazdasági viszony nyílt regionalizmuson alapuló hatékony működtetése, a kereskedelem liberalizációja, a prosperitás előmozdítása, a destabilizáló hatású pénzügyi folyamatok elleni küzdelem, továbbá a termelést és a kis országok erősítését segítő befektetések támogatása kap hangsúlyt.

A nyilatkozat a kultúra, a tudomány, a szociális és humán szektorban a két térséget összekötő kulturális örökség alapján álló, a történelem során kialakult tudás és ismeretek megőrzésére, az oktatás általánossá tételének előmozdítására, valamint a kulturális különbségek védelmének fontosságára hívja fel a figyelmet. A csúcsértekezlet számos hosszú távú programot is felvázolt. Ezek közül a legfontosabbak az információs társadalom megteremtését szolgáló @Lis, a felsőoktatás fejlesztését ösztönző ALFA és Erasmus Mundus, a helyi közösségek és a városok támogatását célzó URB-AL, illetve a kereskedelmet és a külföldi befektetéseket elősegítő AL-Invest programok. Ezekhez csatlakozott a 2002-ben a madridi csúcsértekezleten elfogadott, posztgraduális és doktori képzéseket támogató Alßan projekt.[12]

Az Európai Unió és Latin-Amerika állam- és kormányfőinek második csúcstalálkozójára 2002 májusában Spanyolországban, Madridban került sor. A találkozó középpontjában a kulturális együttműködés kiszélesítése mellett a gazdasági együttműködés és a szubkontinens országai számára nyújtandó anyagi támogatás kérdése állt. Az Andok Paktum négy országa (Bolívia, Ecuador, Kolumbia és Peru) és a közép-amerikai térség államai azonban elégedetlenek voltak a csúcstalálkozón elért gazdasági eredményekkel. Az Európai Bizottság elnöke, Romano Prodi ugyanis kijelentette, hogy az Európai Unió keleti kibővítésének lezárultáig az EU nem köt további társulási szerződéseket a régió országaival. A két kivétel egyike Chile, amellyel 2002. május 18-án írták alá ezt az egyezményt, a másik pedig Mexikó, amellyel az erre irányuló tárgyalásokat már 2000-ben befejezték. A 2002. május 17-én elfogadott madridi kompromisszum formailag a Rió de Janeiró-i nyilatkozat megoldásait vette át. A politikai fejezetet a gazdasági, kulturális, oktatási és tudományos együttműködést előíró fejezet követi. Fontos változást jelentett, hogy a korábbi 55 prioritás helyett az akcióprogramok száma 33-ra csökkent és azok tartalma jelentős mértékben konkretizálódott.

[11] Szilágyi István: i. m. 119 o.
[12] Szilágyi István: i. m. 15 o.

Említést érdemel a politikai akciókon kívül a gazdasági kooperációt szabályozó fejezet 17 pontja, amely a cotonú egyezmény államaival megkötendő gazdasági társulási egyezményekkel kapcsolatos tárgyalások megindítását helyezi kilátásba. A madridi kompromisszumot A közös értékekről és álláspontról és a Jelentés az elért eredményekről című dokumentumok egészítik ki.[13]

Latin-Amerika és a karibi térség harminchárom országa, valamint az Európai Unió huszonöt tagállamát tömörítő Európai Unió harmadik csúcstalálkozóját 2004. május 28-29-én a mexikói Guadalajarában tartották. Az ötvennyolc nemzet legmagasabb szintű képviselőinek részvételével megrendezett tanácskozáson a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok további elmélyítése kapott hangsúlyt. A közös cél a régióval való szabadkereskedelmi egyezséget is magába foglaló társulási megállapodás megkötése, továbbá a szabadkereskedelmi övezet térségben való kialakítása volt, amelyet a záróhatározat is megfogalmazott. A szabadkereskedelmi megállapodások megvalósítását ugyanakkor a 2004 júniusában létrejövő új összetételű Európai Parlament és az Európai Bizottság hatáskörébe utalták. Bejelentették, hogy a közel 450 milliós lakosú, világ nemzeti összтermékének 21, 4 %-át előállító Európai Unió és a szubkontinens országait tömörítő regionális integrációs szervezetek (Andok Közösség, Mercosur, Karibi-közösség) között a politikai értelemben vett tárgyalások lezárultak.[14]

A 2004. május 28-29-én ülésező guadalajarai csúcsértekezlet nyilatkozata 104 pontból áll, és a korábbi államfői és kormányfői értekezletekhez képest számos újdonságot tartalmaz, illetve értelmezésében a hagyományosnak tekinthető elemek is új szerepet kapnak. A záróhatározat a nemzetközi jogon és intézményeken alapuló többoldalú nemzetközi rendszer megteremtésének szükségessége és a szociális kohézió elvének érvényesítése mellett áll ki összhangban az ENSZ keretein belül elfogadott Millenniumi Fejlesztési célokkal. Hangsúlyozza az EU és a karibi-térség országai között megkötött Gazdasági partnerségi egyezmények (Economic Partnership Agreement) jelentőségét. Latin-Amerika gazdasági és társadalmi fejlődésének előmozdítása érdekében a dokumentum kiemelt figyelmet fordít az Európai Beruházási Bank, az Amerikaközi Fejlesztési Bank, a Karibi Fejlesztési Bank, az Andoki Fejlesztési Társaság és a Közép-amerikai Gazdasági Integrációs Bank együttműködésén alapuló koordinált fejlesztési projektekre, amelyek a régióban található infrastruktúra korszerűsítését és a fenntartható fejlődést kell, hogy szolgálják. A tudomány és az oktatás terén távlati célként megfogalmazódott a felsőoktatási intézmények és a kutatóintézetek közötti együttműködés további ösztönzése az Erasmus-Mundus program keretében. A közeljövőben ennek a kezdeményezésnek a kézzelfogható eredménye a közös felsőoktatási térség kialakítása lenne. A zárónyilatkozat foglalkozott még az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások felhasználásának kérdéskörével és hitet tett a stratégiai partnerség további erősítése mellett.[15]

Az Európai Unió és Latin-Amerika államfőinek és kormányfőinek negyedik csúcstalálkozójára 2006. májusában Bécsben került sor. Az esemény nemzetközi jelentőségét növelte, hogy az értekezleten az ENSZ főtitkára mellett az Európai Bizottság és az Európai

---

[13] Juan José Martín Arribas [2006]: i. m. 337-363 o.

[14] A három regionális integrációs szervezet (Andoki Közösség, a Mercosur és a Karibi-Közösség a világ összтermékének közel 7, 5 %-át állítja elő. Lásd részletesebben: Martinez, José Miguel – Pignatelli, Carrasco: „Mercosur: aspectos institucionales y fiscales. La cooperación con la Unión Europea". In: Noticias de la Unión Europea. No. 194., Marzo de 2001, 85-106; Sacristán Repesa, Marcos Represa: „Relaciones entre la Unión Europea y el Mercosur". In: 50 años de la Unión Europea. Instituto de Estudios Europeos, Valladolid, 2001.

[15] Declaration of Guadalajara. III. Cumbre América Latina y el Caribe – Unión Europea,Guadalajara, México Mayo - 2004. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/sub_regional_en.htm

Parlament elnöke is részt vett. A Birregionális stratégiai szövetség erősítése címet viselő, ötvenkilenc pontból álló nyilatkozat tizenhat témakörben vizsgálta a stratégiai partnerség helyzetét. Állást foglalt a demokrácia, az emberi és alapvető szabadságjogok védelme és megerősítése mellett. Hangsúlyozta a 2005. június 14. és 17. között Limában megtartott EuroLat Parlamentközi Konferencia javaslatának megfelelően az EuroLat Parlamenti Közgyűlés megalapításának fontosságát. Üdvözölte a stratégiai szövetség elmélyítésében az Európa-Latin-Amerika és a Karib-térség Civil Társadalmi Fórumának kezdeményezését, amely a két régió közötti stratégiai szövetség továbbfejlesztésének egyik legfőbb eszközéül szolgál.

Megismételte a korábbi csúcstalálkozók többoldalú nemzetközi rendszer kialakítására irányuló elkötelezettségét, a béke, a biztonság és a nemzetközi jog tiszteletben tartásának elve mellett. Foglalkozott a terrorizmus ellen összehangolt fellépés, a drogkereskedelem és a szervezett bűnözés felszámolásának kérdésével, továbbá a környezetvédelem és az energiaellátás témakörével. A dokumentumban hangsúlyozottan szerepeltek az Európai Unió és a latin-amerikai térség országaival (Chile, Mexikó), valamint integrációs szervezeteivel (Mercosur, Andok Közösség, Karibi Fórum, CARIFORUM, Közép-amerikai Közös Piac, Caricom) megkötött szabadkereskedelmet is tartalmazó társulási egyezmények. A zárónyilatkozat üdvözölte az Európai Beruházási Bank Latin-Amerikában és a Karib-térségben való tevékenységét. Harcot hirdetett a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenség és a kirekesztettség minden formájának megnyilvánulása ellen. Latin-Amerika fenntartható gazdasági fejlődésének biztosítása érdekében célul tűzte ki a szociális kohézió megvalósítását és a foglalkoztatottság szintjének növelését különböző oktatási és szakképzési programok révén. Állást foglalt a felsőoktatást, a kutatást, a tudományt, a technológiai fejlődést elősegítő programok mellett.[16]

A Bécsben rendezett csúcstalálkozón megjelent egyfajta alternatívát képviselő csoportosulás, amelyet Evo Morales bolíviai, Hugo Chávez venezuelai elnök és Carlos Lage kubai alelnök képviselt. A baloldali „populista" irányvonalat követő latin-amerikai országok vezetői élesen bírálták a neoliberális gazdaságpolitikát megtestesítő szabadkereskedelmi megállapodásokat, valamint az Egyesült Államok nemzetközi politikáját. A fő hangadó Hugo Chávez volt, aki beszédében az Egyesült Államokat azzal vádolta, hogy „neoliberális gazdaság és társadalompolitikájával gyarmati függőséget akar kialakítani a régióban." A fent említett országok vezetőinek fellépése jelezte, hogy az Európai Unió és Latin-Amerika közötti stratégiai szövetség kiépítése korántsem tekinthető egyszerű feladatnak.[17]

Az Európai Unió és Latin-Amerika államfőinek és kormányfőinek ötödik csúcstalálkozóját 2008. május 16-17-én Limában tartották. A perui fővárosban rendezett értekezleten elfogadott nyilatkozat a „Határozzuk meg népeink prioritásait együtt" címet viseli. Annak ellenére, hogy a dokumentum preambuluma a két régió közötti stratégiai kapcsolatok fontosságáról és az Európai Unió, valamint a regionális integrációs szervezetek között létrejött társulási megállapodások jelentőségéről ír, az értekezlet csak részben tudta feloldani a korábbi ellentmondásokat. A találkozó középpontjában a stratégiai partnerség további erősítése, a fenntartható fejlődés és a szociális kohézió céljainak megvalósítása állt. A részt vevő felek a főbb prioritásokban egyetértettek, azonban az álláspontok tartalmát illetően jelentős véleménykülönbség alakult ki az EU és a latin-amerikai államok között. Az Európai Unió

[16] IV. EU – LAC Summit (Vienna, Austria, 12. May 2006). Declaration of Vienna. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/vienna/index_en.htm

[17] Günther Maihold [2006]: The Vienna Summit between Latin America / the Caribbean and the EU: relative success despite low expectations. In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_in/Zonas_in/ARI%2059-2006, 3/7/2006.

főleg a fenntartható fejlődés környezetvédelmi kérdéseire, a globális felmelegedés elleni fellépésre és az energetikai téren való együttműködésre helyezte a hangsúlyt. A latin-amerikai tárgyalófél viszont a fenntartható fejlődés témakörét a szegénység, a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelemmel és a szociális kohézió megteremtésével kapcsolta össze. Egyetértés mutatkozott abban, hogy a stratégiai partnerség további elmélyítéséhez új együttműködési formákra van szükség. Ezért legfőbb politikai törekvésként megfogalmazták a társulási egyezmények két- és többoldalú rendszerének kiépítését, valamint az afrikai, a karibi és az ázsiai országokkal megkötött társult partnerségi szerződések továbbfejlesztését.[18]

A limai csúcsértekezlet újdonsága, hogy az EuroLat Parlamenti Közgyűlés határozatának megfelelően felállították az EU-LAC Alapítványt, amely a két régió közötti párbeszéd fórumaként működik, a kormányzat magas rangú tisztviselőinek és a civil társadalom képviselőinek a részvételével. Az Alapítvány számára pedig mintául szolgálnak az Európai Unió és az ázsiai országok között működő csúcsértekezlet (ASEM) által elért eredmények. Komoly előrelépés történt a környezetvédelem területén, mivel EUrocLima néven közös környezetvédelmi program beindítására is sor került figyelembe véve a fenntartható fejlődés alapvető szempontjait.[19] A tárgyaló felek végül döntöttek arról is, hogy a következő csúcsértekezletet 2010 első félévében Spanyolországban, a spanyol EU-elnökség periódusában tartják. A limai értekezleten nyilvánvalóvá vált, hogy az Európai Unió Latin-Amerika országaival a strukturált politikai párbeszéd módszerét kívánta alkalmazni, tekintettel arra, hogy a térség államai között nem alakult ki teljes egyetértés az új típusú integrációs szervezetek (Mercosur, Unasur, Banco del Sur, ALBA, PetroAmérica) stratégiai szövetség megerősítésében játszott szerepével kapcsolatosan.

3. Regionális integrációs szervezetek Latin-Amerikában

Latin-Amerikában az 1960-as évek elején jöttek létre az első gazdasági jellegű integrációs szervezetek. A Latin-Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás (Asociación Latinoamericana de Libre Comercio, ALALC) 1960-ban alakult meg. Ugyanebben az évben jött létre a Közép-amerikai Közös Piac (Mercado Común Centroamericano, MCC). 1969-ben kezdte meg működését Bolívia, Ecuador, Kolumbia és Peru részvételével az Andok Paktum (Pacto Andino, PA), amely később Andoki Közösséggé alakult. A Latin-Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás 1980-ban a Latin-Amerikai Integrációs Szövetség nevet vette fel. A szubkontinens egységes gazdaságfejlesztési stratégiájának kialakítása érdekében a hatvanas években megalakult a Latin-Amerikai Gazdasági Együttműködési Rendszer (Sistema Económico Latinoamericano, SELA), amelyet a Karibi Közösség (CARICOM) megszervezése követett.[20]

A latin-amerikai térségben a regionális integrációs szervezetek megalakításának második hulláma egybeesett a bipoláris világrend megszűnésével. Emellett a régióban is jelentős politikai-gazdasági és társadalmi változások mentek végbe. A korábbi tekintélyuralmi rendszerek helyét polgári demokratikus kormányzatok vették át és ezzel párhuzamosan újra megnőtt az igény a szubregionális együttműködést szolgáló szervezetek iránt. 1990 és 2008

[18] V. Latin-America and Caribbean – European Union Summit. Lima, May 16, 2008. Lima Declaration. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/index_en.htm

[19] Günther Maihold [2008]: La Cumbre de Lima: un encuentro de la asimetría euro-latinoamericana. In:http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_es/Zonas_es/America+Latina/ARI58-2008, 06/06/2008.

[20] Szilágyi István: i. m. 18 o.

közötti időszakban egy sor integrációs szervezet jött létre. A gazdasági célú együttműködés pedig politikai társulási szándékkal egészült ki. Megújult az Amerikai Államok Szervezete. 1991. március 26-án az asunciói egyezmény aláírásával létrejött a kontinens egyik legnagyobb regionális szerveződése, a Mercosur.[21] 1991-ben megalakult a birregionális szövetség előmozdítását szolgáló Ibéramerikai Nemzetek Közössége Spanyolország, Portugália és tizenkilenc latin-amerikai állam részvételével.

1992-ben az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó aláírta az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Szerződést (Tratado de Libre Comercio de América del Norte, TLAN). Végül 2007. április 17-én a venezuelai Isla Margaritán a Dél-Amerikai Nemzetek Közösségének jogutódjaként megalapították a Dél-amerikai Nemzetek Unióját.[22]

A Mercosur az észak-amerikai NAFTA (1993) mellett az amerikai kontinens másik meghatározó regionális gazdasági tömörülése, az előbbitől földrajzilag és kulturálisan is viszonylag távol eső Dél-Amerikában. Megalapításának közvetlen előzménye közé tartozik Argentína és Brazília között 1985-ben aláírt Iguazú Akta, melynek során a két dél-amerikai nagyhatalom megállapodott egy gazdasági kooperációs keretegyezményben. 1986-tól megkezdődött egy politikai szintű közeledés is, amelyben meghatározták a következő öt év kulcsfontosságú elveit és a közeledés elvi lépéseit egy jövendőbeli integráció megvalósítására. A gazdasági közeledés alapja fokozatos volt és szektoronként történt, azzal a céllal, hogy mindkét ország ipara dinamikusan fejlődjön, különös tekintettel a tőke javakra.

1988-ban Argentína és Brazília megkötötte az Integráció, Kooperáció és Fejlődés Egyezményt (Tratado de Integración, Cooperación y Desarrollo), ami lefektette egy Binacionális Közös Piac alapját az elkövetkező tíz év során. Ez a lépés a gazdaságok közötti aszimmetriák megszüntetését tűzte ki célul. 1990-ben a két ország aláírta a Buenos Airesi Aktát, melyben a közös piac megvalósítását 1995-re irányozták elő.[23]

A Mercosur tulajdonképpeni megszületése 1991-re tehető, az Asunciói Egyezmény négy államelnök (argentin, brazil, paraguayi, uruguayi) által történő aláírásával. Az egyezmény 24 cikkelyből áll és részletesen tartalmazza az elérendő stratégiai célok között a javak, a szolgáltatások és a termelési tényezők szabad áramlását, illetve egy közös külső vám bevezetésének tervét, valamint a makrogazdasági és szektoriális politikák koordinációját, továbbá a tagországok jogharmonizációját. A tervek között szerepelt 1995. január 1-re egy szabadkereskedelmi zóna megteremtése a tagországok között. A közös piac magába foglalta a legfontosabb harmonizációra váró területeket és más ütemterveket, mint például a származási szabályok normatíváját, a vámmentes övezetet, a speciális vám és vámmentes területeket, az export nemzeti szabályozását és a Mercosur 1995-től működő intézményi felépítését.

1995. január 1-től a Mercosur mint félkész szabadkereskedelmi övezet működött, ugyanis a régión belüli kereskedelem 95 %-a vámmentes volt. 1995-ben a tagállamok Ouro Preto-ban tartott csúcstalálkozójukon megállapodás született egy Vám Kódex bevezetéséről, amely sok szempontból hasonlított az EU Vám Kódexére, de végül nem lépett hatályba. Egy év múlva viszont hatályba lépett egy olyan eredet bizonyítvány, ami a Mercosur tagországokban zajló kereskedelem termékeinek eredetére vonatkozó szabályozást léptetett életbe. Az Ouro Preto-i értekezlet másik kézzelfogható eredménye a Mercosur intézményi struktúrájának és

---

[21] A Mercosurt (El Mercado Común del Sur) Argentína, Brazília, Paraguay és Uruguay alkotja.

[22] A Dél-amerikai Nemzetek Uniójának tagjai: Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Kolumbia, Ecuador, Guyana, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela. In: „Decisiones del diálogo político entre los jefes de estado y de gobierno”, http://www.integracionsur.com/americalatina/VzDialogoPolitico2007Unasur.htm

[23] Molnár Gábor: Bevezetés a Mercosur, a Déli Közös Piac történetébe. In: Belvedere Meridionale, 2008/XX. 7-8., 71-79 o.

döntéshozatali mechanizmusának kialakítása volt. Ennek megoldásai az Európai Unió hatását tükrözik.[24]

A szervezet világgazdasági jelentőségét jól mutatja, hogy az általa előállított GDP értéke eléri a 2284 milliárd USA-dollárt, lakossága pedig a 233 millió főt. A Mercosur GDP-jének 79 százalékát Brazília, 18 százalékát Argentína, 2 százalékát Uruguay, 1 százalékát pedig Paraguay állítja elő. Területe megközelítőleg 13 000 000 km^2, a kontinens 58 százaléka.

A Mercosur befolyásának állandó növelésére, kiterjesztésére törekszik. Chilével és Bolíviával már 1996-ban, Peruval 2003-ban, Ecuadorral és Kolumbiával 2004-ben kötött társulási egyezményt. Venezuela 2006. május 23-án írta alá a belépési jegyzőkönyvet. Napjainkban a Mercosur bővítése egyre aktuálisabbá vált, mivel a környező országok belpolitikai irányultsága (Bolívia: Evo Morales; Venezuela: Hugo Chávez) megfelelt az integrációs szervezeten belüli aktuális politikai tendenciáknak (Uruguay: Tabaré Vázquez; Argentína: Nestór Kirchner; Brazília: Luiz Inácio Lula da Silva). A bővítési folyamat pedig ellensúlyozta az USA által, az ALCA (Área de Libre Comercio de las Américas: Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet) előmozdítása érdekében az Andok-régióban megkötött szabadkereskedelmi egyezményeket.

A Mercosurt szoros szálak fűzik az Európai Unióhoz. Az első EU és Mercosur közötti együttműködési keretegyezmény aláírására 1995-ben került sor. A Mercosur exportjának 25 százaléka irányul az Európai Unióba. Az unió a legfőbb kereskedelmi partnere, amely viszonylatában folyamatosan növekvő kereskedelmi többletet ér el. Az EU úgynevezett Regionális Indikatív Programokon (Regional Indicative Programmes, RIPs) keresztül nyújt támogatást a Mercosurnak. Az első RIP érvényessége 2007 és 2010 közötti időszakra, a másodiké az azt követő három évre (2010-2013) szól. Az Európai Unió a jelzett hat esztendő alatt három célra összesen ötvenmillió euró összeget irányoz elő. A keret 10 százalékával támogatja a Mercosur intézményépítési folyamatát, 70 százalékot biztosít az EU-Mercosur társulási egyezmény finanszírozására, 20 százalékot pedig a regionális integrációs folyamatot elősegítő civil társadalom megsegítésére fordítanak. Megjegyzendő, hogy az említett támogatások mellett a Mercosur tagországai is részesülnek a stratégiai partnerség keretében beindított programokból.[25]

Az integrációs szervezetben a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap az energetika kérdése, valamint Argentína és Brazília közös autógyártási projektjének beindítása is.

Összességében megállapítható, hogy a pozitív változások ellenére óriási gazdasági különbségek vannak a régió országai között. A GDP vonatkozásában Brazília 603.973 milliárd USA dollárral az élen jár, míg Paraguay 6.868 milliárd USA dollárral sereghajtónak tekinthető. Az egy főre jutó GDP Venezuelában volt a legmagasabb, míg a belépésre pályázó Bolíviában a legalacsonyabb. Az infláció Paraguayban a legalacsonyabb, ugyanakkor a kiváló gazdasági mutatókkal rendelkező Venezuelában a legmagasabb.

A fentiekből látható, hogy több szempontból átalakulásra van szükség a Mercosur tagországokban, amelynek célja az ipari termelés újraaktiválása, a regionális termelési lánc kialakítása, a technológiai-tudományos koordináció megvalósítása, a kommunikációs feltételek javítása, valamint a tagországok közötti közlekedési infrastruktúra javítása, illetve a megújuló és régi energiaforrások használatának újragondolása.

---

[24] Molnár Gábor: Uo. 71-79 o.

[25] Mercosur: Regional Strategy Paper. 2007-2013. European Commission 02.08.2007. (E/2007/1640). 48-52 o. In: http://ec.europa/external_relations/mercosur/rsp/07_13_en.pdf

A másik jelentős regionális integrációs szervezet a Dél-amerikai Nemzetek Uniója (Unasur), amely hivatalosan 2007. április 16-17-én, a venezuelai Isla Margaritán tartott I. Dél-amerikai Energetikai csúcstalálkozón jött létre. A tizenkét ország képviselőinek részvételével lezajlott értekezlet úgy döntött, hogy a Dél-amerikai Elnökök III. Csúcstalálkozóján, Cuscóban 2004. december 8-án megalapított Dél-amerikai Nemzetek Közössége (Comunidad Sudamericana de Naciones, CNS) állandó titkársággal rendelkező unióvá alakul.

Az Unasur alapító dokumentuma a régió országainak közös történelmi, kulturális örökségére, az egymás iránti szolidaritásra, a politikai, gazdasági és biztonsági érdekeire, a szegénység és a társadalmi kirekesztettség elleni fellépésre hívja fel a figyelmet. Hangsúlyozza a párbeszéd előmozdítását az oktatás, az energetika, az infrastruktúrafejlesztés és a környezetvédelem területén. Egyúttal hitet tesz az állampolgári részvétel és a demokrácia intézményének megerősítése mellett.[26]

A Dél-amerikai Nemzetek Uniójának nyilatkozata meghatározza a szervezet alapvető céljait, amelyek a következők:

1. A tagállamok kiegyensúlyozott gazdasági fejlődésének elősegítése a gazdasági-társadalmi együttműködés és regionális integráció révén.
2. A gazdaságfejlesztés mellett a foglalkoztatottság arányának növelése.
3. Latin-Amerika államai közötti közös piac megteremtése regionális integrációk ösztönzésével.
4. A tagországok világpiacon való versenyképességének javítása és gazdaságuk külső sérülékenységének csökkentése.
5. A térség országai között a szolidaritás megerősítése és a fejlettségbeli különbségek mérséklése.
6. A szubkontinens államaiban a lakosság életszínvonalának növelése.[27]

A Dél-Amerikai Nemzetek Uniójának legfőbb célja a kontinentális integráció megteremtése a térségben. Az elkövetkező időszakban az EU és Latin-Amerika közötti stratégiai partnerség és párbeszéd alakulása szempontjából döntő fontosságú lehet a szervezet szerepe.

Az Unasur szervezeti felépítése az Európai Unió intézményi struktúráját követi. A regionális szervezet legfőbb irányító testülete az évente ülésező, állam- és kormányfőkből álló csúcsértekezlet. Ez a szerv a dél-amerikai integrációs elképzelésekkel kapcsolatos terveket vitatja meg, összehívja a szakminiszterek üléseit és dönt a külügyminiszterek által előterjesztett javaslatokról. A külügyminiszterek félévente tartanak ülést és végrehajtják az állam- és kormányfők által elfogadott határozatokat, kialakítják az integrációs kérdésekben a közös álláspontot, illetve ösztönzik a politikai párbeszéd további elmélyítését. A külügyminiszterek tanácskozásán részt vesz a Mercosur állandó képviselői bizottságának elnöke, a Mercosur titkárságának vezetője, az Andok Közösség főtitkára, az ALADI főtitkára, és meghívást kapnak más integrációs szervezetek vezetői is. Az Unasur létrehozta a hármas elnökség intézményét, amely a csúcstalálkozónak otthont adó országnak, valamint az előző és a következő csúcstalálkozó házigazdájának képviselőjéből áll. Az elnökség felel a találkozók előkészítéséért, megszervezéséért és összehívásáért, továbbá képviseli a szervezetet a nemzetközi színtéren, valamint megállapodásokat köt harmadik országokkal. Az elnökségi feladatokat jelenleg Michelle Bachelet chilei elnökasszony látja el. A szervezet munkáját időközi bizottság segíti. Ennek tagjai évenként rotációs rend szerint változnak. 2005

[26] Declaración del Cusco sobre la Comunidad Sudamericana de Naciones III. Cumbre Presidencial Sudamericana. Cusco, 8 de diciembre de 2004. In: http://www.comunidadandina.org/documentos/dec_int/cusco_sudamerica.htm

[27] Comunidad Andina: Quiénes somos? Los objetivos de la Comunidad Andina. In: http://www.comunidadandina.org/quienes.htm

decemberében felállították a Stratégiai Integrációs Folyamat reflexiós bizottságát (Comisión Estratégica de Reflexión sobre el Proceso de Integración) is.

A Főtitkárság székhelye Ecuadorban, Quitóban van. A főtitkárt a külügyminiszterek testületének javaslata alapján az állam- és kormányfők értekezlete nevezi ki kétéves, megújítható időtartamra. Feladatai közé tartozik a latin-amerikai integrációs szervezetekkel való együttműködés koordinálása. A főtitkár és a titkársági tisztségviselők semmilyen utasítást nem kérhetnek és nem fogadhatnak el a kormányoktól és az Unasurtól. A tagokra összeférhetetlenségi szabályok vonatkoznak.[28]

Az Unasur gazdasági jelentőségét alátámasztja, hogy összlakosságának száma meghaladja a 381 millió főt, területe pedig a kontinens 45 százalékát teszi ki. Az egy főre jutó GDP összege 9557 dollár, a külső államadósság eléri a 454 milliárd dollárt.

Az Unasur fontosabb gazdasági adatai (2008)

Terület	17.649.335 km²
Népesség	381.959.612 millió fő
Népesség összetétele korcsoportok szerint	0-14 év: 29,57 % 15-64 év: 64,44% 65 év fölött: 5,99%
Bruttó nemzeti össztermék	3886.780 millió USA dollár
1 főre jutó GDP	9557 USA dollár
Külső államadósság	454.472 milliárd USA dollár

Forrás:Unión de Naciones Suramericanas. Estadísticas: http://es.wikipedia.org/wiki/Unasur

A Dél-amerikai Nemzetek Uniója a kontinentális integráció megteremtése érdekében a teljes jogú tagság mellett az Európai Unióhoz hasonlóan bevezette a társult tagság fogalmát is. Bolívia, Ecuador, Kolumbia és Peru az Unasur és az Andok Közösség teljes jogú tagjai, egyben a Mercosur társult tagjai is. Argentína, Brazília, Paraguay, Uruguay és Venezuela az Unasur teljes jogú tagjai, egyben az Andoki Közösség társult országai. Chile, Guyana és Suriname közül Chile az Andok Közösség és a Mercosur társult tagja. Az Unasur munkájában megfigyelőként részt vesz Mexikó és Panama.

A szubkontinens egységes gazdasági rendszerének megteremtése érdekében 2005 szeptemberében megkezdődött a Perut, Bolíviát és Brazíliát, valamint az óceánokat is összekötő Carratera Interoceánica építése. A projekt megvalósítását 60 százalékban Brazília és 40 százalékban Peru finanszírozza. A 2009-re megvalósuló beruházás kijáratot biztosítana Bolíviának a tengerhez, Brazília számára a Csendes Óceánhoz, Perunak pedig az Atlanti-óceánhoz.

Az energetika területén említést érdemel a Dél-amerikai Energetikai körgyűrű (Anillo Energético Sudamericano) elnevezésű gázvezeték megépítése, amely Argentínát, Brazíliát, Chilét, Paraguayt és Uruguayt látná el perui földgázzal. A Kolumbiát Venezuelával összekötő Gasoducto Binacional gázvezeték, amelynek kivitelezésében a legnagyobb állami tulajdonban lévő venezuelai energetikai vállalat, a PDVSA is részt vesz várhatóan 2009-ben készül el. A

[28] Unión de Naciones Suramericanas. Gobierno. In: http://es.wikipedia.org/wiki/Unión_de_Naciones_Suramericanas

beruházás összköltsége eléri a 300 millió USA dollárt. Megkezdődött továbbá a venezuelai olaj Távol-Keletre irányuló exportjának megkönnyítését szolgáló, Kolumbián átvezető Poliducto Binacional csővezeték építése is.[29]

Az Unasur által megfogalmazott célokból és az általa meghirdetett programokból jól látható, hogy az integrációs szervezet meghatározó szerepet fog játszani a közeljövőben az Európai Unió és Latin-Amerika közötti stratégiai partnerség további elmélyítése terén, s egyúttal a nemzetközi politika egyik meghatározó szereplőjévé válhat.

Megjegyzendő, hogy a latin-amerikai országok között jelentős véleménykülönbségek vannak az integrációs szervezetek céljait és prioritásait illetően. 2004. december 14-én Kuba, Bolívia, Nicaragua és Venezuela egyfajta alternatív ernyőszervezetet (Alternativa Boliviana para los Américas, ALBA) hozott létre. Az ALBA 2008. január 26-án Caracasban megtartott értekezletén a tagállamok döntöttek arról, hogy a szervezetet katonai szövetséggé kell fejleszteni. A szervezetben Venezuela játszik meghatározó szerepet, és a szabadkereskedelemmel, valamint a gazdasági liberalizációval szemben az állam gazdaságirányító szerepét hangsúlyozza. A regionális integrációs szervezet a térség gazdasági fejlődését kívánja előmozdítani, fellépve a szegénység és a társadalmi kirekesztettség ellen. A szervezet a legszegényebb országok érdekében fejlesztési alapot hozott létre. A Banco del ALBA[30] pedig rövid lejáratú kedvezményes kölcsönöket nyújt a tagállamai számára.

A latin-amerikai államok részéről ugyancsak fontos lépés volt a Déli Fejlesztési Bank (Banco del Sur) megalapítása 2007. december 9-én, Argentína, Bolívia, Brazília, Ecuador és Paraguay részvételével. Ennek a kezdeményezésnek a célja egy latin-amerikai országokat tömörítő pénzügyi intézmény felállítása volt a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal szemben. A Déli Fejlesztési Bank ellenőrzi tagállamainak pénzügyi forrásait és hiteleket nyújt, költségvetéséhez pedig mintegy 800 millió USA-dollárral járulnak hozzá a tagok.[31]

Megállapíthatjuk, hogy az elmúlt években egy sor regionális integrációs szervezet (Mercosur, Unasur, ALBA, Riói Csoport) alakult meg a latin-amerikai kontinensen. Ezek közül azonban az Unasur és a Mercosur kivételével egyik sem tudott tartós együttműködést kialakítani a latin-amerikai országok között. Az ALBA erőteljesen ideológiai-politikai tartalmú (Hugo Chávez az Egyesült Államok neoliberális gazdaságpolitikája ellen irányuló eszköznek tekinti), és kizárólag autarch gazdasági elképzelésekre épül a szabadkereskedelemmel szemben. A világgazdaságban ugyanakkor az USA befolyása alatt álló nemzetközi pénzügyi intézmények (Nemzetközi Valutalap, Világbank) befolyása megkérdőjelezhetetlenné vált. Ebben a vonatkozásban az ALBA és a Déli Fejlesztési Bank ambiciózus elképzelései meglehetősen illuzórikusnak tekinthetők.

4. Spanyolország Latin-Amerika politikájának főbb jellemzői

Spanyolország Európai Unióhoz történő csatlakozása óta a nemzetközi politika egyik meghatározó szereplője. A mindenkori spanyol-kormányok számára külpolitikai téren kiemelkedő fontosságú kérdés – az Európai Unióval, illetve a mediterrán régióval

[29] Unión de Naciones Suramericanas. Políticas. In: http://es.wikipedia.org/wiki/Unión_de_Naciones_Suramericanas

[30] A Banco del ALBA 1 milliárd dolláros alaptőkéjét a résztvevő tagállamok hozzájárulásai biztosítják. A legnagyobb arányban Kuba és Venezuela járult hozzá a szervezet működéséhez.

[31] Josette Altmann [2008]: Alba un proyecto alternativo para América Latina? In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/contenido?, 08/02/2008.

kialakítandó sokoldalú kapcsolatok mellett – a latin-amerikai országokra vonatkozó politika irányvonala és stratégiája.

Spanyolországot egykori gyarmattartóként szoros szálak fűzik Latin-Amerika államaihoz, mind gazdasági-politikai, mind történelmi, mind pedig kulturális értelemben. Spanyolország kezdettől fogva egyfajta közvetítő szerepet kíván betölteni nemcsak az Európai Unió és Latin-Amerika államai közötti gazdasági-politikai és kulturális kapcsolatokban, hanem az Egyesült Államok és a térség többi országa közötti viszonyban is.

A demokratikus rendszerváltozást követően hatalomra került kormányok (Adolfo Suárez: 1976-1982; Felipe González: 1982-1996; José María Aznar: 1996-2004; José Luiz Rodríguez Zapatero: 2004-) az európai integráció után, második külpolitikai prioritásként kezelték a latin-amerikai térséggel való kapcsolatok megerősítését. A spanyol EK-csatlakozás döntő szerepet játszott a két régió közötti sokoldalú kapcsolatrendszer elmélyítésében. Spanyolország a csatlakozási tárgyalások során hangsúlyozta Latin-Amerikával kapcsolatos külpolitikai elképzeléseit és a szubkontinens államaihoz fűződő viszonyát. A spanyol delegáció több nyilatkozatban is kérte az Európai Közösségtől különleges latin-amerikai kapcsolatainak figyelembevételét. Rámutatott a régió országai számára kedvező elbírálás lehetőségeire, amelyek a kereskedelemben és együttműködésben csökkenthetik vagy elkerülhetik a negatív hatásokat. A spanyol tárgyalófél erőfeszítéseinek köszönhetően a latin-amerikai államok jelentős része megkapta a preferenciális elbánást az Európai Közösségtől, hasonlóan az egyes tagországok volt gyarmataihoz.[32]

A madridi kormányzatnak sikerült elérnie, hogy a csatlakozási okmányhoz a Latin-Amerika és az Európai Közösség együttműködésének fontosságát meghatározó nyilatkozatot csatoljanak. Az egyik dokumentum a Közös Szándéknyilatkozat a Latin-Amerika országaihoz fűződő kapcsolatok fejlesztéséről és elmélyítéséről (Declaración Común de Intenciones relativa al desarrollo y la intensificación de las relaciones con los países de América Latina) címet viselte. Ebben a tízek, valamint Portugália és Spanyolország latin-amerikai térséggel való kapcsolatai elmélyítésének fontosságát, a régió Európa szempontjából kiemelkedő szerepét hangsúlyozzák. A másik A Spanyol Királyság nyilatkozata Latin-Amerikáról (Declaración del Reino España sobre América Latina) elnevezésű dokumentum, amely a madridi kormány hivatalos álláspontját tükrözte, kiemelve a spanyol diplomáciának Latin-Amerikára vonatkozó főbb irányvonalait, továbbá az EK és a térség országai közötti széles körű együttműködést.[33]

A spanyol Latin-Amerika politikának három meghatározó eleme van, melyek a következők:

1. A politikai párbeszéd folytatása a térség államaival.
2. Megfelelő mechanizmusok (intézményfejlesztések, programok, cselekvési tervek) kidolgozása a jogbiztonság és a transzparencia megteremtése érdekében.
3. A tagállamok közötti szolidaritás és kölcsönös segítségnyújtás.

A spanyol diplomácia képviselői hangsúlyozzák, hogy a két régió közötti politikai párbeszéd a kölcsönös megértésre, a nemzetközi jog tiszteletben tartására és a multilateralizmus szerepének erősítésére kell, hogy épüljön. Spanyolország elképzelése szerint a bilaterális és multilaterális kapcsolatok fejlesztésének, az ibéramerikai identitás megerősítése mellett – amelynek alapja a közös nyelv, kultúra és történelmi hagyományok -, a konszenzus elvén kell alapulnia. Ennek megfelelően olyan Latin-Amerika politika kialakítására van szükség, amely élvezi a nemzetközi szervezetek (ENSZ, Nemzetközi Valutalap) aktív támogatását és egyúttal

[32] Aldecoa, Francisco – Nájera, Alfonso [1986]: España en las relaciones de la comunidad Europea con América Latina, Afers Internacionals, 10., 122 o.

[33] Szilágyi István: i. m. 23 o.

globális megközelítést ad a régió országai közötti gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatoknak.

Az Európai Unió Tanácsában három alkalommal (1989-ben, 1995-ben és 2002-ben) betöltött spanyol elnökség tapasztalatai azt mutatják, hogy Spanyolország aktív szerepet játszott az Európai Unió és a szubkontinens államai közötti szabadkereskedelmi egyezmények megkötésében. Az EU és Latin-Amerika közötti politikai párbeszéd a béke, a biztonság, és a környezetvédelem mellett a drogkereskedelem, a nemzetközi terrorizmus, illetve a szervezett bűnözés elleni fellépés területére is kiterjedt. A spanyol EU-elnökség erőfeszítéseinek köszönhetően 1995. december 15-én sor került az EU és a Mercosur közötti keretmegállapodás aláírására. Ezt követően az Európai Unió először Chilével, majd pedig Mexikóval kötött hasonló tartalmú szerződést. Spanyolország közreműködött a közép-amerikai régió újjáépítését célzó cselekvési terv kidolgozásában is. Spanyolország bevonása a San José-i folyamatba megmutatta, hogy mennyire fontos az EK számára a spanyol közvetítés Közép-Amerikában a térség stabilitásának előmozdítására.[34]

Spanyolország és Latin-Amerika viszonyában minőségi változást jelentett 1991. július 19-én a mexikói Guadalajarában megalakult Ibéramerikai Nemzetek Közössége.[35] Az ibéramerikai nemzetek csúcsértekezletén az állam- és kormányfők mellett az egyes szakminiszterek is részt vesznek. A konferencia a multilaterális alapokon nyugvó párbeszéd és együttműködés egyik legfőbb fóruma és a spanyol Latin-Amerika politika fontos intézményi kerete. Spanyolország - Portugáliával együtt – az elsődleges ösztönzője a csúcstalálkozóknak, egyben érdekeltek azok eredményes működésében.[36]

A Guadalajarában tartott értekezleten elfogadott nyilatkozat a nemzetközi béke, biztonság mellett, a gazdasági, szociális kohézió területére, az oktatási és kulturális együttműködés területére terjed ki. Az intézményes párbeszéd és együttműködés egyik legfontosabb eleme az Ibéramerikai Nemzetek Titkársága (SEGIB), amelyet 2004. november 19-én állítottak fel a Costa Rica-i San Joséban jóváhagyott határozatnak megfelelően. Az alapszabály értelmében a titkárság célja az ibéramerikai közösség kohéziójának megerősítése, a tagállamok álláspontjának koordinálása, a csúcsértekezletek által kidolgozott iránymutatások végrehajtása, valamint az értekezletek előkészítésében való aktív közreműködés. Feladata azonban ennél sokrétűbb, mivel kidolgozza azokat a programokat, amelyek a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklését, az oktatás (beleértve az alap-, a közép, és a felsőfokú oktatás) fejlesztését, a latin-amerikai államok adósságállományának csökkentését szolgálják, és támogatja a megvalósulásukat. A titkárság felelős az Európai Unió és Latin-Amerika országai közötti csúcstalálkozók megszervezéséért, az EU-val megkötendő megállapodások előkészítéséért, továbbá a nemzetközi kereskedelmet érintő tárgyalások lebonyolításáért.[37]

A SEGIB működési költségeinek közel 80 százalékát Spanyolország fedezi. A spanyol diplomácia azonban szeretné elérni, hogy Portugália, valamint Brazília és Mexikó az

---

[34] A San José-i folyamat az Európai Közösség és a közép-amerikai országok közösen megtartott értekezlete volt, amely 1984-ben kezdődött és 1985-ben megkötött együttműködési megállapodással zárult. In: Drexler András: Latin-Amerika szerepe a spanyol külpolitikában. In: Külügyi Szemle, 2004/3-4., 234-257 o.

[35] Az Ibéramerikai Nemzetek Közösségét Portugália, Spanyolország és 19 latin-amerikai állam alkotja. A csúcstalálkozókat (spanyolul Cumbre-t) minden évben összehívják.

[36] Celestino del Arenal [2004]: Cual debe ser el papel de España en las Cumbres Iberoamericanas? In: http://www.realinstitutoelcano.org, Documento de Trabajo, No. 37/2004.

[37] Celestino del Arenal [2005]: De la Cumbre Iberoamericana de San José de Costa Rica (2004) a la Cumbre Iberoamericana de Salamanca (2005). In: http://www.realinstitutoelcano.org, Documento de Trabajo, No. 5, 2005, 27/1/2005.

eddigieknél nagyobb arányban járuljon hozzá a szervezet költségvetéséhez. Jelenleg Portugália 1,47 százalékkal, Brazília 5,45 százalékkal, Mexikó pedig 4,23 százalékkal veszi ki részét a kiadások fedezéséből. Ezen a téren az egyik legsürgetőbb feladat, hogy a tagállamok teljesítsék a SEGIB működéséhez szükséges befizetést, amit a titkárság vezetőjének kell ellenőriznie.[38]

A spanyol kormány kiemelt feladatnak tekinti a régió országaiban a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését, valamint a fejlesztési együttműködés kiterjesztését. A fejlesztési segélyeknek biztosítaniuk kell a kormányzat és a jogállamiság intézményrendszerének stabilitását, a fenntartható gazdasági növekedést, valamint a szociális kohézió érvényre juttatását. Spanyolország aktív szerepet kíván játszani a fejlesztési segélyezésben, amelynek legfőbb szerve az Ibéramerikai Nemzetek Titkársága, számos szegénység elleni kezdeményezést, beruházási és fejlesztési programot dolgozott ki. A közeljövőben egyre több figyelem irányul a globális felmelegedés és a környezetvédelem szempontjainak figyelembevételére is.

Hagyományosan fontos törekvést jelent a spanyol külpolitika számára a latin-amerikai régióba irányuló tőkebefektetések ösztönzése, mivel e beruházások pozitív hatással vannak a foglalkoztatásra és a fenntartható gazdasági fejlődésre. A spanyol vállalati szektor transznacionalizálódásának harmadik hulláma már az 1990-es évek közepén megkezdődött. A privatizáció és a gazdaság liberalizálása ugyanis elősegítette a térségbe irányuló külföldi tőkeberuházásokat. Mivel Latin-Amerika gazdasági értelemben véve elmaradott régiónak tekinthető, a gazdaság fejlesztésében különösen fontos tényezőnek számít a külföldi tőke. Az ezredfordulóra a térség országaiban az infláció 10 százalék alá csökkent, és a javuló külkereskedelmi mérleg szintén ösztönzőleg hatott a beruházásokra.[39]

1996 és 2007 között az ipari és kereskedelmi tárca adatai szerint 110 000 millió euró értékben fektettek be a spanyol vállalatok Latin-Amerikában. 2006-2007-ben ez az arány 2200 és 2600 millió euró körül alakult. A térségbe irányuló spanyol export mindvégig dinamikusan növekedett, 2004 és 2007 között elérte a 30 000 millió eurót.[40]

A spanyol tőkebefektetések Latin-Amerikában Argentínára, Brazíliára, Mexikóra és Chilére koncentrálódtak, több országban (pl. Bolívia, Venezuela) viszont komoly konfliktusforrást jelentenek, különösen a stratégiai szektorokban (elsősorban a gáz, és olajiparban, valamint az elektromos szektorban, illetve a vízszolgáltatás terén) végrehajtott beruházások, amelyek jelentős mértékben befolyásolják az adott térség gazdasági fejlődését. Venezuelában a Hugo Chávez, Bolíviában pedig az Evo Morales nevével fémjelzett, erősen baloldali, gazdasági téren az államosítás szándékával fellépő, nacionalista-populista elemeket is tartalmazó politika egyértelműen negatív hatással van a spanyol transznacionális vállalatok tevékenységére. Bolíviában az instabil belpolitikai helyzet is elriaszthatja a spanyol beruházókat. A spanyol vállalatok számára azonban továbbra is fontos célországnak számít Venezuela, ahol a spanyol állami olajtársaság, a Repsol földgáz-cseppfolyósító üzemet kíván létesíteni. A vállalat a gázkitermelést az állami tulajdonú Venezuelai Olajtársasággal közösen valósítja meg a közeljövőben.

---

[38] Domonkos Endre: i. m. 116 o.

[39] William Chislett [2007]: Spain's Main Multinationals: An Increasing Force in the Economy. In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal, 12/7/2007.

[40] Juan Pablo Soriano: España y América Latina durante el gobierno Zapatero: La difícil reconstrucción de los puentes. In: Esther Barbé: *España en Europe 2004-2008, Monografías del Observatoro de Política Exterior Europea,* No. 4, Febrero 2008, Bellatera (Barcelona): Institut Universitari d'Estudis Europeus.

Spanyolország emellett együttműködési megállapodást kötött Kolumbiával és Brazíliával a drogkereskedelem és a szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében. A spanyol diplomáciai törekvések fontos elemét képezi a külföldi beruházók érdekeinek hatékonyabb képviselete, az írástudatlanság felszámolása és egy humanitárius célokat szolgáló segélyalap felállítása. Kiemelt kérdésként kezelik a spanyol vállalatok nagyobb társadalmi felelősségvállalását is. Ennek a célnak az elérése érdekében a mindenkori kormányok különböző eszközökkel igyekeznek befolyásolni a transznacionális cégek magatartását. Az ezen a téren alkalmazott stratégia közül a legfontosabb a munkaügyi előírások harmonizálása, a szabványosítás, valamint a környezetvédelem szempontjainak figyelembevétele.

A mindenkori spanyol kormánynak a spanyol gazdaság és tőkeberuházók érdekeinek védelme mellett ösztönöznie kell a régió országaiban a társadalmi kohézió megerősítését. Amennyiben a „gazdasági szempontú" megközelítés szorosan összekapcsolódik a társadalmi-szociális kohézió elvével, akkor a spanyol vállalati szektor meghatározó szereplő lehet a társadalmi felelősségvállalás területén. Ahhoz, hogy ezek az elképzelések maradéktalanul megvalósuljanak, a spanyol diplomácia szerint tiszteletben kell tartani a szuverén egyenlőség elvét, folytatni kell a politikai párbeszédet és figyelembe kell venni a civil társadalom érdekeit.[41]

Mindezek a lépések (közös cselekvési program kidolgozása a helyi kormányzattal, társadalmi problémák megoldása iránti elkötelezettség) megerősíthetik Spanyolország gazdasági, politikai és diplomáciai súlyát Latin-Amerikában. Az Ibéramerikai Nemzetek Konferenciája és a 2005-ben, madridi székhellyel létrehozott Ibéramerikai Nemzetek Titkársága (Secretaria General Iberoamericana, SEGIB) pedig intézményes keretet teremt Spanyolország és a latin-amerikai államok közötti párbeszédhez és együttműködéshez mind politikai, mind gazdasági és kulturális értelemben.

Konklúzió

Az Európai Unió és a latin-amerikai térség államai közötti kapcsolatok az 1980-as évek második felétől váltak intenzívvé. A szubkontinens országaival való gazdasági, kereskedelmi és kulturális kapcsolatok elmélyítését két tényező segítette elő. Az egyik az Európai Parlament által 1986-ban elfogadott határozat volt, amely kiemelt feladatnak tekintette Latin-Amerikával való stratégiai együttműködést, a másik tényezőt pedig Spanyolország Európai Közösséghez való csatlakozása jelentette. Spanyolország ugyanis közvetítő szerepet kíván betölteni az Európai Unió és Latin-Amerika közötti kapcsolatok további elmélyítése, illetve a regionális integrációs szervezetek (Andok Közösség, Közép-amerikai Közös piac, Mercosur) és az EU közötti tárgyalások ösztönzése terén.

1999 óta kétévente megtartott EU-Latin-Amerika csúcsértekezletek tapasztalatai alapján elmondható, hogy a politikai párbeszéd és a stratégiai partnerség a gazdasági-társadalmi kohézió, a drogkereskedelem, a nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni közös fellépés mellett a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem, az energetika, továbbá a kultúra területére is kiterjed. Az EU és a latin-amerikai államok jelentős része kölcsönösen érdekelt a szabadkereskedelmi megállapodások megkötésében és továbbfejlesztésében. Ugyanakkor a térség államai számára továbbra is hátrányt jelent a gazdasági téren megnyilvánuló aszimmetria. Az elkövetkező időszakban a stratégiai partnerségnek a két fél közötti

[41] William Chislett: Inside Spain. In: http://www.realinstitutoelcano.org/insidespain. No. 18. 03.11.2005.

gazdasági-kereskedelmi kapcsolatokban jelenleg is érvényesülő aszimmetria felszámolására kell irányulnia.

Az EU és Latin-Amerika országainak részvételével megrendezett csúcstalálkozók mellett döntő fontosságú az Ibéramerikai Nemzetek Közösségének a politikai párbeszéd elmélyítésében betöltött szerepe, amely a bilaterális kapcsolatok mellett a multilateralizmus elvére épülő együttműködés szükségességét hangsúlyozza. Spanyolország kezdettől fogva aktív résztvevője és szereplője a latin-amerikai országok együttműködéséül szolgáló legmagasabb szintű fórumnak. A spanyol diplomácia Latin-Amerika politikájának középpontjában a régió országai közötti politikai, gazdasági, kereskedelmi és kulturális kapcsolatok továbbfejlesztése, a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenségek leküzdésére irányuló cselekvési programok végrehajtása, a gazdaság fejlődését szolgáló beruházások ösztönzése, valamint a globális felmelegedés elleni küzdelem áll.

Spanyolország ezen elképzelések kialakítása során arra törekszik, hogy megnyerje a mérsékelt politikai vezetésű latin-amerikai államok (elsősorban Argentína, Brazília, Chile, Kolumbia) támogatását, ellensúlyozva az erősen baloldali irányítású és az Egyesült Államok politikáját bíráló országok (Bolívia, Ecuador, Nicaragua, Venezuela) befolyását.

A fent említett elgondolás megvalósítása terén döntő szerephez juthat a spanyol EU-elnökség 2010 első felében, amely minden bizonnyal napirendre tűzi a latin-amerikai térség és az Európai Unió közötti sokoldalú kapcsolatok elmélyítését.

Bibliográfia

- A stronger partnership between the European Union, Latin-America. European Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. COM (2005) 636. final. Luxembourg, 2006.
- Aldecoa, Francisco – Nájera, Alfonso [1986]: España en las relaciones de la comunidad Europea con América Latina, Afers Internacionals, 1986/10
- Celestino del Arenal: Cual debe ser el papel de España en las Cumbres Iberoamericanas? In: http://www.realinstitutoelcano.org, Documento de Trabajo, No. 37/2004.
- Celestino del Arenal: De la Cumbre Iberoamericana de San José de Costa Rica (2004) a la Cumbre Iberoamericana de Salamanca (2005). In: http://www.realinstitutoelcano.org, Documento de Trabajo, No. 5/2005, 27/1/2005.
- Comunidad Andina: Quiénes somos? Los objetivos de la Comunidad Andina. In: http://www.comunidadandina.org
- Declaración del Cusco sobre la Comunidad Sudamericana de Naciones III. Cumbre Presidencial Sudamericana. Cusco, 8 de diciembre de 2004. In: http://www.comunidadandina.org/documentos/dec_int/cusco_sudamerica.htm
- Declaration of Guadalajara. III. Cumbre América Latina y el Caribe – Unión Europea, Guadalajara, México Mayo - 2004. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/sub_regional_en.htm
- Domonkos Endre [2009]: A Zapatero-kormány Latin-Amerika politikája az ibéramerikai konferenciák tükrében. In: Európai Tükör, 2009/1.
- Drexler András [2004]: Latin-Amerika szerepe a spanyol külpolitikában. In: Külügyi Szemle, 2004/3-4.

- Euro-Latin American Parliamentary Assembly. Eurolat. Texts adopted at the session of Thursday, 20 December 2007. EUROLAT_DV-PROV(2007) 12-204. o. In:http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/assembly/20071218_brussels/final_texts_en.pdf
- IV. EU – LAC Summit (Vienna, Austria, 12. May 2006). Declaration of Vienna. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/vienna/index_en.htm
- V. Latin-America and Caribbean – European Union Summit. Lima, May 16, 2008. Lima Declaration. In: http://ec.europa.eu/external_relations/lac/index_en.htm
- Günther Maihold [2006]: The Vienna Summit between Latin America / the Caribbean and the EU: relative success despite low expectations. In:http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_in/Zonas_in/ARI%2059-2006, 3/7/2006.
- Günther Maihold [2008]: La Cumbre de Lima: un encuentro de la asimetría euro-latinoamericana. In:http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_es/Zonas_es/America+Latina/ARI58-2008, 06/06/2008.
- Josette Altmann [2008]: Alba un proyecto alternativo para América Latina? In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/contenido? 08/02/2008.
- Juan José Martín Arribas [2006]: La asociación estratégica entre la Unión Europea y América Latina. Madrid, Catarata.
- Juan Pablo Soriano [2008]: España y América Latina durante el gobierno Zapatero: La difícil reconstrucción de los puentes. In: Esther Barbé: *España en Europe 2004-2008, Monografías del Observatoro de Política Exterior Europea,* No. 4, Febrero 2008, Bellatera (Barcelona): Institut Universitari d'Estudis Europeus.
- Martinez, José Miguel – Pignatelli, Carrasco [2001]: „Mercosur: aspectos institucionales y fiscales. La cooperación con la Unión Europea". In: Noticias de la Unión Europea. No. 194., Marzo de 2001.
- Mercosur: Regional Strategy Paper. 2007-2013. European Commission 02.08.2007. (E/2007/1640). In: http://ec.europa/external_relations/mercosur/rsp/07_13_en.pdf
- Molnár Gábor [2008]: Bevezetés a Mercosur, a Déli Közös Piac történetébe. In: Belvedere Meridionale, 2008/XX. 7-8.
- Szilágyi István [2007]: La política Latinoamericana de la Unión Europea y la amplicación al Este. In: Política Exterior y la amplicación de la Unión Europea, 119 o. Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány, Veszprém, 2007.
- Szilágyi István [2008]: Az Európai Unió és Latin-Amerika: birregionális stratégiai szövetség. In: Külügyi Szemle, 2008/3.
- The Strategic Partnership between the European Union, Latin-America and the Caribbean: a joint commitment. Luxembourg: Office for Publications of the European Communities, 2008.
- Unión de Naciones Suramericanas. In: http://www.comunidadandina.org/sudamerica.htm
- William Chislett [2007]: Spain's Main Multinationals: An Increasing Force in the Economy. In: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal, 12/7/2007.

- William Chislett [2005]: Inside Spain. In: http://www.realinstitutoelcano.org/insidespain.No. 18. 03.11.2005.

Melléklet

Latin-Amerikába irányuló külföldi tőkeberuházások alakulása, 1993-2006 (millió euro)

Forrás: William Chislett: Spain's Main Multinationals: An Increasing Force in the

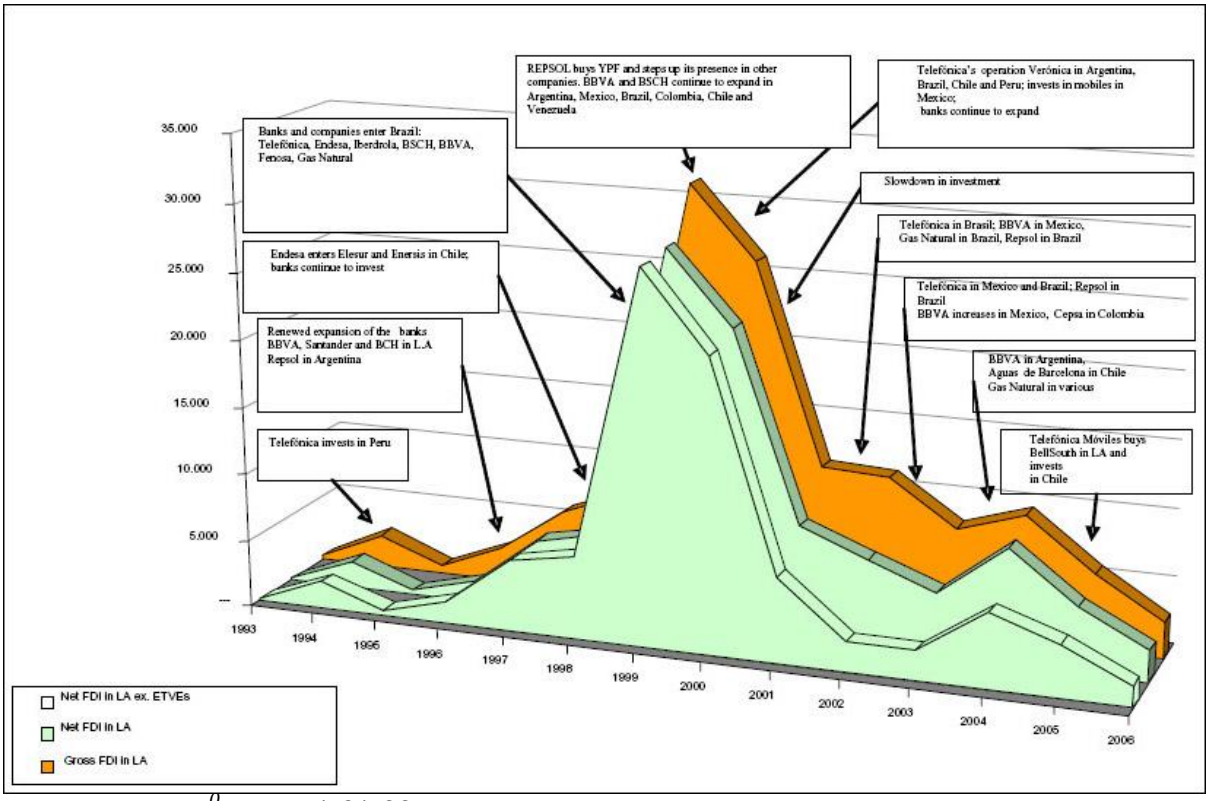

Economy, DT N^0 32, 23/10/2007.

GDP növekedésének alakulása Latin-Amerika országaiban (2008)

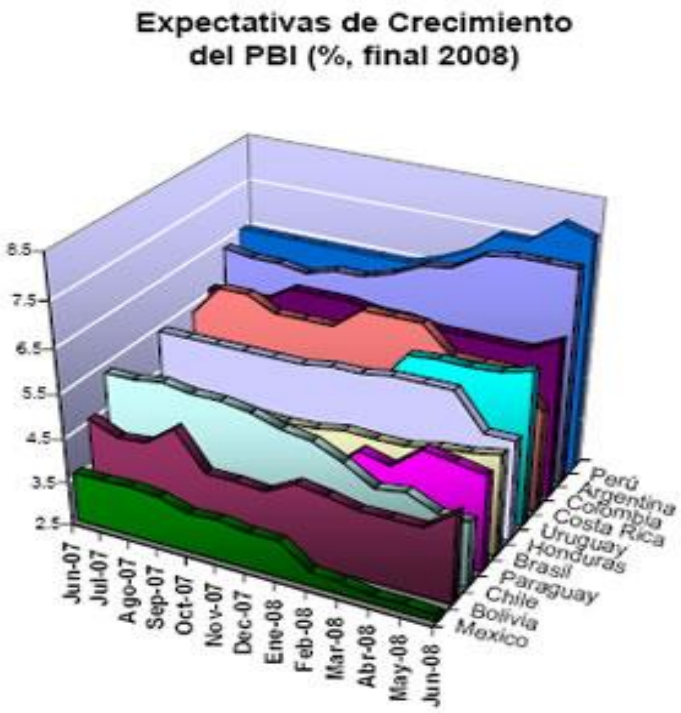

Forrás: Banco Interamericano de Desarrollo

Summary about the development of relationships between the European Union and Latin-America

The wide-range relationships between the European Union and Latin-America became intensive in the second half of the 1980's. There were two important factors that promoted to deepen the economic, commercial and cultural contacts between the two partners. The first was the decision that was adopted by the European Parliament in 1986, which emphasized the strategic co-operation with the Latin-American states. The second was Spain's accession to the European Union. Spain plays mediatory role among the EU and the Latin-American countries in initiating the negotiations with the different regional organisations such as Andes Community, Central-American Common Market and Mercosur.

The experiences of the EU Latin-American Summits showed clearly that the political dialogue and strategic partnership touched the field of social and economic cohesion, the fight against international terrorism, organized crime, and the field of energy, protection of environment and culture as well. Both the European Union and the Latin-American states are interested in the further development of free trade commercial treaties. In the following years the crucial element of the strategic partnership should be based on the elimination of the asymmetries in the economic-commercial contacts.

Behind the EU-Latin-American conferences it is important to emphasize the role of the Iberamerican Community in developing the political dialogue among Spain and the Latin-American countries not only in bilateral but also in multilateral context as well. Since the organization was established in 1991 Spain participated actively in the work of the highest forum. The main endeavors of the Spanish diplomacy in the region are the followings: to deepen the economic-political and commercial relations among the countries, to fight against poverty and social inequalities, to provide the economic growth through investments and to struggle against the effects of global warming. To fulfill these initiatives Spain strives on gaining the support of moderate countries (like Argentina, Brasilia, Chile, Columbia) to counterbalance the influence of the US-policy sharply criticizing left-wing Latin-American states (Bolivia, Ecuador, Nicaragua, Venezuela).

As far as I'm concerned in 2010 the Spanish presidency will play a decisive role in deepening the different contacts between the European Union and the Latin-American region.